

מינאל צור

המפעל היה מתוכנן לייצור כ-60 אלף טון חומצה לשנה. במקביל נחתם הסכם עם חברה גדולה באיטליה, שהתחייבה לקנות את כל התוצרת מרגע שייחל המפעל לייצור — לפי התיכנון, במארס 1967 — במשך חמש שנים רצופות.

במדינה מתוקנת, היתה ההצעה זוכה לאישור, והמפעל היה מתחיל לייצר ב-אחד סביר של כמה חודשים או שנה. כיום, תשע שנים לאחר מכן, היה כבר מומן מכסה את הוצאות הקמתו, ומביא רווחים נאים ביותר. שכן מאז, חלה עלייה מתמדת במחירי החומצה הזרחית בעולם. אולם במדינת ישראל קמים מפעלים ונופלים לא לפי שיקולים כלכליים: משרד הפיתוח שייך, דרך קבע, לא למפא"י. אותה תקופה, היה המשרד בידי שר מפא"י, כיוון שמשרד זה אינו שייך למפא"י, אין הוא חולש על כל מפעלי הפיתוח — למרות שמו. כך, למשל, כל תעשיית הנפט — כמו בת-הזיקוק, חברות הנפט, ותעשיות הלואי של הנפט — שייך למשרד המסחר והתעשייה, ומשרד זה

השולם הזה מגלה לראשונה

מי הם האשמים בבזיון הכלכלי

הגדול ביותר בתולדות המדינה

היה אותה שעה בידי השר פנחס ספיר. מנכ"ל המשרד היה צעיר בשם מינאל צור.

תחרות

לא-ברוכה

כאשר ראה צור כי משרד הפיתוח, המתחרה בו, עומד להקים תשלובת כימית בערה, החליט, כי מן הראוי שמשרדו ייכנס לתמונה: הוא שיכנע את ספיר, כי חברת כימיקלים ופוספטים, שי-אוחה שעה צברה הפסדים ניכרים, אינה מהימנה ולא כדאי לתת לה להקים את המפעל החדש.

ללא ידיעת משרד הפיתוח ומנכ"לו, טס צור לארה"ב, שם היה לו ידיד, עורך דין יהודי בשם לו ברנט. ברנט הפגיש את צור עם סגן-הנשיא של חברת הכימיקלים הענקית אלייד, סגן-נשיא זה, ג'ון מרשל, כי יהודי גם הוא, שוכנע על-ידי צור, כי כדאי לאלייד להשתתף בהקמת מפעל בישראל.

למעשה, השתכנעו כל השלושה די מהר: ברנט היה אמור לקבל קומיסיון מהשירות — ולהצ' על מרשל. מרשל היה מעוניין בשני דברים: האחד, למנוע הקמת מפעל מתחרה במפעל שחברתו החלה להקים באיראן. השני, לבדוק תהליך חדש לייצור חומצה זרחית — על חשבון הי-ישראלים. כי זאת למד כבר מרשל: משרד הפיתוח ממשלת ישראל, עושה כמעט הכל על חשבון ממשלת ישראל.

כך, חזר צור לישראל עם הבשורה, כי חברת-הענק אלייד מוכנה להקים את המפעל החדש בערה.

מדינת-ישראל

שפן נסיונות

כך נפתחה מלחמת חורמה בין מינאל צור ואנשי אלייד, לבין משרד הפיתוח וקבוצת מדענים ישראלים, שהתנגדו נמרצות לחברה האמריקאית ול-שיטה שלה.

עד אז, ייצרו חומצה זרחית בעולם בדרך הרגילה — באמצעות חומצה גפריתית. גם התכונה אלייד לעשות באי-ראן. אולם אותן שנים היו מחירי החומצה הגפריתית גבוהים (50 דולר לטון), לעומת 8 דולר (כיום) והכל חיפשו דרכים לייצור ללא שימוש בחומצה גפריתית. המדען הישראלי ד"ר אברם בניאל המציא תהליך לייצור חומצה זרחית בעזרת חומצת-מלח. אלייד הסכימה לשיטה זו בשלב ראשון — אולם תבעה, כי החומר הזה המלחית תיוצר לפי שיטה חדשה שלה, הקרויה שיטת המצע המרחף.

איך מצדיחים שני אנשים להפסיד 250 מיליון ל"י?

אורה פשוט, אם ינסה לעשות זאת, לא יצליח מעולם במשימה קולוסאלית זאת. לשם כך, הייבים להיווצר מספר תנאים מוקדמים. כגון: שהסכף לא יהיה של הר-מסידים, אלא של מישור אחר, שהמספידים יהיו בעמדות-מפתח המאפשרות להם לשחק בזיוול בהורעתק כזה, ושיהיה להם גיבוי חזק מספיק, שיגן עליהם מפני חרוני-אפס של בעלי הכסף.

כל התנאים האלה עמדו לרשות מינאל צור ואפרים בן-אריצ, כאשר יצאו להרי-פתקה הגדולה שלהם, בה הפסידו רבע מיליארד ל"י מכספי משלמי המיסים — סכום השווה לתקציב משרד הסעד. סכום שבו ניתן היה להקים 5,000 דירות לזוגות צעירים.

תגלית במידבר

למעשה, גדדה הנזק שגרמו השניים אף יותר: שכן נוסף לרבע המיליארד שירדו לטמיון באופן ישיר, גרמו השניים גם לכך שישיראל הפגה בעשר שנים ב-כניסתה לשוק העולמי של החומצה הזרחית — כניסה שהיתה מכניסה לקופת המדינה רווחי-מיליונים. בהתחשב בעובד זה שזהו אחד התחומים הבודדים בה יש לישראל אוצרות-טבע מעולים.

היה זה לפני עשר שנים בדיוק, כאשר משרד-הפיתוח וחברת כימיקלים ופוספטים יגלה, כי המישור הענק ליד ערד — מישור צפע — עשיר בצורה בלתי-רגילה במירבצי פוספטים עשירים בורחן. מנכ"ל החברה, אלכסנדר (סשה) גולדני בר, יחד עם מנכ"ל משרד הפיתוח מנחם בדר, החליטו על תוכנון מפעל לעיבוד הפוספטים האלה לחומצה זרחית: חומצה זו הינה מרכיב חשוב בזבלים חקלאיים, ויש לה ביקוש ניכר בעולם. לדוגמה: ב-1970 נמכרו באירופה בלבד כ-250 אלף טון ממנה. במחיר 120 דולר הטון בממוצע. הביקוש היה גדול מההיצע, ולמעשה כל כמות שהוצעה נקלטה בשוק.

השיטה המקובלת לייצור החומצה הזרחית היא תקיפת עפרות הפוספטים, המכרי לים זרחן, בחומצה גפריתית. תהליך התקיפה מייצר חומצה זרחיתת בריכוז של 54%. זהו תהליך פשוט, והקמת המפעל היא עניין מהיר יחסית.

התחייבות לחמש שנים

בסוף שנת 1964 הגיש מנחם בדר את התוכנית להקמת המפעל בערד, בהשקעה צנועה של 30-מיליון לירות.

הבש מצטרף למערך

(המשך מעמוד 15)

ההסתייגות המקיפה מהמעשה, אף בקרב ידידים מובהקים של ישראל, והביקורת הקטלנית במרבית אמצעי התקשורת בר-עולם, פגעו בתדמיתה של ישראל אף יותר מאשר יירוטו של המטוס הלווי לפני חצי שנה, שהסתיים במותם של 106 נוסעים הפים מפשע.

אם אז עוד היו רבים שהיו מוכנים לקבל את ההתנצלות הישראלית בדבר טעות בלתי נמנעת שגרמה לאסון, הרי עתה, על רקע יירוט המטוס הלבנוני, קיבלה הפלת המטוס הלווי משמעות אחרת לגמרי. אפילו אלה שבעבר קיבלו את עמדתה של ישראל, התייחסו עתה אל הפלת המטוס הלווי כאל מעשה מתוכנן שבוצע בדם-קר.

אף אחת מהתגובות המדיניות והאחרות לא הפתיעה את ממשלת ישראל. שלושת האחראים הישירים להחלטה ליירט את הר-מטוס הלבנוני — גולדה-דיין-גלילי — ידעו היטב את התגובות הצפויות ואת כל הכרוך בהם. לא רק זאת: כאשר הת-יעצו עם אנשי מקצוע, הסבירו להם אלה את כל ההיבטים השלייליים של מעשה הי-יירוט, וכל זה נעשה על סמך ההנחה, שי-מנהיג החזית העממית לשיחרור פלסטין, יגורג' הבש, אומנם יהיה במטוס החטוף, ייתפס, מבלי שיאונה רע לשאר הנוסעים, ויועמד לדין בישראל.

היא נימכת ים

אין זו הפעם הראשונה שגורג' הבש טם במטוסים מבוירות ל-מדינות אחרות, ולא היתה זו ה-הזדמנות הראשונה שנוצרה, מאז החלה ישראל להיחשב במנהיגי הי-מחבלים, לתפסו.

אם החליטו הפעם גולדה-דיין וגלילי לבצע את החטיפה, לא היה זה בגלל הזדמנות בלתי חוזרת שנקרתה, או היווצרות תנאים מדיניים ואחרים שיקלו על הצדקת המעשה הבלתי חוקי.

מדוע אם כן החליטו השלושה לעשות זאת דווקא עתה?

כאשר הושמעה השבוע ביקורת חריפה נגד ההחלטה לבצע את החטיפה, ביקורת המישמעת גם מפי חוגים בטחוניים (בניהם האלוף (מיל), אריק שרון שאיש לא יחשוד בו ברכוכיות יתר) לא היה ספק לאיש מה היא התשובה לשאלה זו.

גורג' הבש עמד להיות מגויים, כדי ידעונו, מכובד, למסע הבחרי רות שה המערך לכנסת השמינית, כדיוק כשם שבכנר גויוס המלך "שביט 2" או נשיא ארצות-הכרית ריצ'ארד ניקסון, למטרה זו.

בדיחה מרה

שיקוד המכריע לגבי גולדה ודיין לא היה ההשפעה האפשרית של תפיסת הבש על ארגוני החבלנים, היה ברור להם שתפיסתו של הבש לא תסתום את הגולל על ארגוני הטרור, כשם שתפיסתו או הריגתו של יאסר עראפת לא יחסלו את הארגון-הים הפלסטיני.

התועלת היחידה בתפיסתו של הבש היתה תועלת פנימית. חטיפתו של הבש נועדה לצרכי פנים בלבד. לא היה מדובר רק בהעלאת המוראל בקרב הציבור, אלא בניצול ציני של הפרשה לצרכי תעמולת הבחירות של המערך. השיקוד מאחורי ההחלטה לבצע את התוכנית היה שמישפט ראווה שיערך לגורג' הבש עשוי לרכז את התענינות הי-ציבור במאבק כטירור, להפחית את הדעת מבעיות הפנים והמצוקה, המאיימות להפוך נושאים מרכזיים שי מערכת הבחירות הקרובה.

לצורך זה היו גולדה, דיין וגלילי מוכנים להקריב אינטרסים חיוניים של המדינה, לפגוע ביוקרתו של צה"ל, ולסכן חיי נוסעים אורחים.

אחרי כשלון המיבצע, סיפור בחוגי הי-מערך את הבדיחה הבאה: "מדוע לא עלה הבש למטוס שנחטף? — הוא השתתף באסיפת בחירות של גח"ל."

היתה זו בדיחה מרה, שמדינת-ישראל נאלצת לשלם עתה את מלוא המחיר עבורי-רה.

היא פעילה, מושכת ואוהבת להשתכשך בגלי הים. היא גם נהנית מזה במשך כל הקיץ, משום שבת הים הקטנה והפקחית הזו משתמשת בטמפוני טמפקס הניש-אים בפנים. הם מעניקים לה את כל החופש והנוחות להם היא זקוקה ללא בעיות של סיכות, תחבושות או חגורות. עם טמפוני טמפקס אין כל דאגה. הם פותחו ע"י רופא, הם רכים ונותנים לה הגנה עליה היא יכולה לסמוך שונה. סילוק לאחר השימוש אינה בעיה. הכל נשטף באסלה.

וכך, בין אם את נימפתיים ובין אם את סתם אוהבת לטופף סביב הבריכה, טמפוני טמפקס מבטיחים לך את ההגנה לה את זקוקה.

החל מן הכאס הראללה...

החל מן הכאס הראללה... TAMPAK

הגנה סוטרית לשימוש בניעי מיוצרים רק על-ידי חברת טמפקס בע"מ. הוונס. אנגליה.

להשיג בכתי מרקחת. בתמרוקות ובסופרמרקטים. הסמוניות נקבלת דנומאות וחומר הסברה ישלחו 70 אני בכובי דאר אל היכואים: אינווסט אימפקס בע"מ. רח' ירמיהו 38. ת"א.